**Doç. Dr. Gülşah Sinem AYDIN**
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medenî Hukuk Anabilim Dalı

# TÜRK MEDENÎ HUKUKUNDA GERÇEK KİŞİLERE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR

onikilevha

# İÇİNDEKİLER

**ÖNSÖZ ..... VII**

**KISALTMALAR ..... XIX**

**KAYNAKÇA ..... XXI**

**GİRİŞ ..... 1**

**§ 1. GERÇEK KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL ESASLAR ..... 3**

I. HUKUKÎ ANLAMDA KİŞİ KAVRAMI VE TÜRLERİ ..... 3

II. KİŞİLİK KAVRAMI ..... 6

III. GERÇEK KİŞİLERE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN TÜRK MEDENÎ KANUNU'NDAKİ SİSTEMATİK YERİ ..... 7

IV. GERÇEK KİŞİLERE İLİŞKİN DÜZENLEMELERE HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER ..... 9

A. Eşitlik İlkesi ..... 9

B. Özgürlük İlkesi ..... 10

C. Kişiliğe Saygı ve Kişiliğin Korunması İlkesi ..... 10

**§ 2. GERÇEK KİŞİLERDE KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİNE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 13**

I. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI ..... 13

A. Genel Olarak ..... 13

B. Tam Doğum ..... 13

C. Sağ Doğum ..... 15

D. Ceninin Hukukî Durumu ..... 19

E. Henüz Anne Rahmine Düşmemiş Olanların Hukukî Durumu ..... 23

II. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ ..... 24

A. Genel Olarak ..... 24

B. Kişiliğin Ölümle Sona Ermesi ..... 24

1. Ölüm Anının Tespiti ..... 26
2. Ölümün İspatı ..... 27
a. İspat Yükü ..... 27
b. İspat Araçları ..... 29
aa. Kişisel Durum Sicili ..... 29
bb. Ölüme İlişkin Karineler ..... 30
*aaa. Birlikte Ölüm Karinesi ..... 31*
*bbb. Ölüm Karinesi ..... 33*
C. Kişiliğin Gaiplik Kararıyla Sona Ermesi ..... 37
1. Gaipliğin Şartları ..... 38
a. Gaiplik Sebeplerinden Birinin Varlığı ..... 38
aa. Ölüm Tehlikesi İçinde Kaybolma ..... 39
bb. Uzun Zamandan Beri Haber Alınamama ..... 40
b. Asgari Bekleme Süreleri ..... 42
2. Gaiplik Kararı Verilmesi ..... 43
a. Gaiplik İsteminde Bulunabilecek Kişiler ..... 44
b. Görevli ve Yetkili Mahkeme ..... 44
c. İlân Şartı ..... 45
3. Gaiplik Kararı ve Sonuçları ..... 47
**§3. GERÇEK KİŞİLERDE HAK EHLİYETİNE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 53**
I. HAK EHLİYETİ KAVRAMI ..... 53
II. HAK EHLİYETİNE HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER ..... 56
A. Genellik İlkesi ..... 56
B. Eşitlik İlkesi ..... 56
III. HAK EHLİYETİNİN HUKUK DÜZENİ TARAFINDAN SINIRLANMASI ..... 58
A. Genel Olarak ..... 58
B. Hak Ehliyetinin Sınırlanmasına Neden Olan Başlıca Hâller ..... 59
**§4. GERÇEK KİŞİLERDE FİİL EHLİYETİNE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 67**
I. FİİL EHLİYETİ KAVRAMI ..... 67

II. FİİL EHLİYETİNİN KAPSAMI....70
A. Hukuka Uygun Fiillerde Bulunabilme Ehliyeti....71
B. Hukuka Aykırı Fiillerinden Sorumlu Tutulabilme Ehliyeti....73
III. FİİL EHLİYETİNİN ŞARTLARI....74
A. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak....75
1. Ayırt Etme Gücü Kavramı....75
2. Ayırt Etme Gücünü Ortadan Kaldıran Sebepler....77
a. Yaş Küçüklüğü....78
b. Akıl Hastalığı....79
c. Akıl Zayıflığı....81
d. Sarhoşluk....82
e. Benzer Sebepler....83
3. İspat Yükü....84
B. Ergin Olmak....87
1. Yasal Erginlik Yaşı....87
2. Yasal Erginlik Yaşından Önce Erginliğin Kazanılması....88
a. Evlenmeye Dayalı Kazanılan Erginlik....88
b. Mahkeme Kararıyla Ergin Kılınma....91
aa. Şartları....92
*aaa. Küçüğün On beş Yaşını Doldurmuş Olması....92*
*bbb. Bizzat Küçüğün Ergin Kılınmayı İstemesi....93*
*ccc. Küçük Velâyet Altındaysa Velinin Rızası....94*
*ddd. Küçük Vesayet Altındaysa Vesayet Makamının ve Denetim Makamının İzni....96*
*eee. Ergin Kılınmanın Küçüğün Menfaatine Olması....97*
bb. Mahkeme Kararının Sonuçları....98
C. Kısıtlı Olmamak....100
1. Kısıtlama Kavramı....100
2. Kısıtlama Sebepleri....103
a. Akıl Hastalığı veya Akıl Zayıflığı....104

b. Savurganlık, Alkol veya Uyuşturucu Madde Bağımlılığı, Kötü Yaşama Tarzı, Malvarlığını Kötü Yönetme ..... 105
c. Özgürlüğü Bağlayıcı Ceza ..... 107
d. Kısıtlanacak Kişinin Kendi İsteği ..... 107
IV. GERÇEK KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ BAKIMINDAN SINIFLANDIRILMASI VE HUKUKÎ DURUMLARI ..... 109
A. Genel Olarak ..... 109
B. Tam Ehliyetlilerin Hukukî Durumu ..... 111
C. Tam Ehliyetsizlerin Hukukî Durumu ..... 111
1. Hukuka Uygun Fiiller Açısından Tam Ehliyetsizler ..... 114
a. Temel Kural: Tam Ehliyetsizin Hukukî İşlemlerinin Kesin Hükümsüz Olması ve Onun Adına Hukukî İşlemleri Ancak Yasal Temsilcinin Yapabilmesi ..... 114
b. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Kullanılması Açısından Tam Ehliyetsizler ..... 120
c. İstisnalar: Tam Ehliyetsizin Hukuka Uygun Fiillerinin Hukukî Sonuç Doğurduğu Hâller ..... 122
aa. Bir İrade Açıklamasına Gerek Olmadan Doğan Hukukî Sonuçlar ..... 122
bb. Kesin Hükümsüzlüğü İleri Sürmenin Hakkın Kötüye Kullanılması Niteliğinde Görülmesi ..... 125
cc. Tam Ehliyetsizin Yaptığı Evlilik ..... 128
dd. Tam Ehliyetsizin Yaptığı Ölüme Bağlı Tasarruf ..... 129
ee. Tam Ehliyetsizin Hizmet Sözleşmesine Taraf Olması ..... 130
d. Yasak Hukukî İşlemler: Tam Ehliyetsiz Adına Yasal Temsilcinin Dahi Yapamadığı İşlemler ..... 131
2. Hukuka Aykırı Fiillerden Sorumluluk Açısından Tam Ehliyetsizler ..... 132
a. Temel Kural: Tam Ehliyetsizin Hukuka Aykırı Fiillerinden Sorumlu Olmaması ..... 132

b. İstisnalar: Tam Ehliyetsizin Hukuka Aykırı Fiilinden Sorumlu Olduğu Hâller ... 134
aa. Kusursuz Sorumluluk Hâlleri ... 134
bb. Hakkaniyet Sorumluluğu ... 135
cc. Ayırt Etme Gücünü Geçici Olarak Kaybedenlerin Sorumluluğu ... 137
dd. Zorunluluk Hâli ... 139
D. Sınırlı Ehliyetsizlerin Hukukî Durumu ... 140
1. Hukuka Uygun Fiiller Açısından Sınırlı Ehliyetsizler ... 140
a. Temel Kural: Sınırlı Ehliyetsizin Yaptığı Hukukî İşlemin Geçerliliğinin Yasal Temsilcinin Rızasına Bağlı Olması ... 140
b. İstisnalar: Yasal Temsilcinin Rızası Aranmaksızın Hukukî Sonuç Doğuran Hâller ... 152
aa. Karşılıksız Kazanmalar ... 153
bb. Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ... 158
cc. Başkalarını İradi ve Doğrudan Temsil ... 160
c. Yasak Hukukî İşlemler: Sınırlı Ehliyetsizin Hiç Yapamadığı İşlemler ... 162
d. Ehliyetin Genişlediği Özel Durumlar ... 164
2. Hukuka Aykırı Fiillerden Sorumluluk Açısından Sınırlı Ehliyetsizler ... 166
E. Sınırlı Ehliyetlilerin Hukukî Durumu ... 167
1. Genel Olarak ... 167
2. Yasal Danışmanlık Çeşitleri ... 169
a. Oy Danışmanlığı ... 169
b. Yönetim Danışmanlığı ... 171
c. Karma Danışmanlık ... 172

**§ 5. GERÇEK KİŞİLERDE KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİLİĞİN KORUNMASINA İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ... 173**

I. KİŞİLİK HAKKI KAVRAMI ... 173
A. Kişilik Hakkının Tanımı ve Konusu ... 173
B. Kişilik Hakkının Nitelikleri ... 174

C. Kişilik Hakkının Kapsamına Dâhil Olan Kişisel Değerler ..... 177
II. KİŞİLİĞİN KORUNMASI ..... 188
A. Kişiliğin Hukukî İşlemler Yoluyla Gerçekleşen Sınırlamalara Karşı Korunması ..... 188
1. Hak ve Fiil Ehliyetlerinden Vazgeçme Yasağı ..... 189
2. Özgürlüklerin Hukuka veya Ahlâka Aykırı Olarak Sınırlanması Yasağı ..... 190
B. Kişiliğin Hukukî İşlem Dışında Gerçekleşen Hukuka Aykırı Saldırılara Karşı Korunması ..... 192
1. Hukuka Aykırı Saldırı Kavramı ..... 193
2. Hukuka Aykırılığı Ortadan Kaldıran Sebepler ..... 194
a. Zarar Görenin Rızası ..... 195
b. Daha Üstün Nitelikte Özel Yarar ..... 202
c. Daha Üstün Nitelikte Kamusal Yarar ..... 206
d. Kanunun Verdiği Yetkinin Kullanılması ..... 211
3. Kişilik Hakkına Saldırı Hâlinde Açılabilecek Davalar ..... 212
a. Genel Olarak ..... 212
b. Koruyucu Davalar ..... 214
aa. Önleme Davası ..... 216
bb. Son Verme Davası ..... 218
cc. Hukuka Aykırılığın Tespiti Davası ..... 220
c. Tazminat Davaları ..... 222
aa. Maddî Tazminat Davası ..... 223
bb. Manevî Tazminat Davası ..... 225
d. Elde Edilen Kazancın Vekâletsiz İşgörme Hükümlerine Göre Verilmesi Talebi ..... 230
e. Sebepsiz Zenginleşmeye Dayalı Talepler ..... 234

**§ 6. GERÇEK KİŞİLERDE AD VE ADIN KORUNMASINA İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 237**

I. GENEL OLARAK ..... 237
II. ADIN ÇEŞİTLERİNE GÖRE KAZANILMASI ..... 239
A. Kullanılması Zorunlu Olan Adlar ..... 239

1. Özad ..... 240
2. Soyadı ..... 245
a. Genel Olarak ..... 245
b. Evlilik İçinde Doğan Çocuğun Soyadı ..... 247
c. Evliliğin Sona Ermesi Hâlinde Çocuğun Soyadı ..... 249
d. Evlilik Dışında Doğan Çocuğun Soyadı ..... 253
e. Annesi ve Babası Bilinmeyen Çocuğun Soyadı ..... 255
f. Evlenen Kadının Soyadı ..... 256
g. Boşanan Kadının Soyadı ..... 258
h. Evlâtlığın Soyadı ..... 259
B. Kullanılması Zorunlu Olmayan Adlar ..... 261
1. Müstear Ad ..... 261
2. Lâkap ..... 263
III. AD ÜZERİNDEKİ HAKKIN KORUNMASI ..... 264
A. Ad Üzerindeki Hakkın Korunduğu Hâller ..... 264
B. Adı Koruyan Davalar ..... 266
1. Adın Kullanılmasının Çekişmeli Olması Hâlinde ..... 266
2. Adın Haksız Kullanılması Hâlinde ..... 267
3. Kişilik Hakkını Koruyan Davalardan (TMK m. 25) Yararlanma ..... 268
IV. ADIN DEĞİŞTİRİLMESİ ..... 269
A. Genel Olarak ..... 269
B. Adın Değiştirilmesine İmkân Veren Haklı Sebepler ..... 270
C. Adın Değiştirilmesi Davası ..... 273
D. Adın Değiştirilmesine İtiraz ..... 276
E. Adın Değiştirilmesinin Sonuçları ..... 277
**§7. GERÇEK KİŞİLERDE HISIMLIĞA İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 279**
I. HISIMLIK KAVRAMI ..... 279
II. HISIMLIK TÜRLERİ ..... 279
A. Kan Hısımlığı ..... 280

1. Kan Hısımlığının Çeşitleri ..... 281
a. Üstsoy-Altsoy Kan Hısımlığı ..... 281
b. Yansoy Kan Hısımlığı ..... 282
2. Kan Hısımlığının Derecesi ..... 285
3. Medenî Hukuk Açısından Kan Hısımlığına Bağlanan Hukukî Sonuçlar ..... 289
B. Kayın Hısımlığı ..... 290
1. Kayın Hısımlığının Çeşitleri ..... 293
2. Kayın Hısımlığının Derecesi ..... 293
3. Evliliğin Sona Ermesinin Kayın Hısımlığına Etkisi ..... 295
4. Medenî Hukuk Açısından Kayın Hısımlığına Bağlanan Hukukî Sonuçlar ..... 297
C. Evlât Edinmeden Doğan Hısımlık ..... 298
**§ 8. GERÇEK KİŞİLERDE YERLEŞİM YERİNE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 303**
I. YERLEŞİM YERİ KAVRAMI ..... 303
II. YERLEŞİM YERİNE HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER ..... 305
A. Yerleşim Yerinin Tekliği İlkesi ..... 305
B. Yerleşim Yerinin Zorunluluğu İlkesi ..... 307
III. YERLEŞİM YERİ ÇEŞİTLERİ ..... 309
A. İradi Yerleşim Yeri ..... 309
1. Sürekli Kalma (Yerleşme) Niyeti ..... 310
2. Fiilen Oturma ..... 316
B. Yasal Yerleşim Yeri ..... 318
1. Velâyet Altındaki Çocukların Yerleşim Yerinin Belirlenmesi ..... 319
2. Vesayet Altındaki Kişilerin Yerleşim Yerinin Belirlenmesi ..... 324
C. Varsayılan Yerleşim Yeri ..... 326
IV. YERLEŞİM YERİ SAYILMAYAN HÂLLER ..... 328

**§9. GERÇEK KİŞİLERDE KİŞİSEL DURUM SİCİLİNE İLİŞKİN HUKUKÎ ESASLAR ..... 331**
I. GENEL OLARAK ..... 331
II. KİŞİSEL DURUM SİCİLİNE HÂKİM OLAN TEMEL İLKELER ..... 334
A. Sicilin Bütünlüğü İlkesi ..... 334
B. Kamuya Kapalılık (Gizlilik) İlkesi ..... 335
C. Resmî Sicil Niteliği ve İspat Gücü ..... 337
III. NÜFUS KÜTÜĞÜ ÇEŞİTLERİ ..... 338
A. Aile Kütüğü ..... 338
B. Diğer Özel Kütükler ..... 340
1. Doğum Kütüğü ..... 340
2. Evlenme Kütüğü ..... 342
3. Boşanma Kütüğü ..... 343
4. Ölüm Kütüğü ..... 345
5. Kayıt Düzeltmeleri Kütüğü ..... 347
6. Diğer Kişisel Durum Değişiklikleri Kütüğü ..... 347
IV. NÜFUS KAYITLARININ DÜZELTİLMESİ VE İPTALİ ..... 348
A. Nüfus Kayıtlarının Düzeltilmesi ..... 348
1. Düzeltme Kavramı ..... 348
2. Nüfus Kaydının Düzeltilmesi Davası ..... 349
a. Davanın Konusu ve Dava Açılmasına Gerek Olmayan Hâller ..... 349
b. Davanın Niteliği ve Özellikleri ..... 353
B. Nüfus Kayıtlarının İptali ..... 357
V. KİŞİSEL DURUM SİCİLİNİN HUKUKA AYKIRI TUTULMASINDAN DOĞAN SORUMLULUK ..... 357

**SONUÇ ..... 359**